

УДК 635.62

Код UPOV: CUCUR_TUR

Методика

проведення експертизи сортів гарбуза чалмовидного (*Cucurbita maxima* f. *turbaniformis* L.) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Cucurbita maxima* f. *turbaniformis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 120 шт. або 10 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 40 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 1,4 × 1,4 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлених ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

- MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
- MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);
- VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
- VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 40 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

- MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин (наприклад, висота);
- MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;
- VG: візуальна разова оцінка 40 рослин;
- VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленими ознаками він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Стебло: тип (ознака 1);
- Стебло: за довжиною (ознака 5);
- Листкова пластинка: лопаті (ознака 10);
- Квітка жіноча: форма приймочки (ознака 19);
- Плід: форма (ознака 21);
- Плід: переважаюче забарвлення чалми (ознака 23);
- Рослина: тривалість періоду вегетації (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гарбуза чалмовидного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Стебло: тип VS 2	напівкущовий плетистий сланкий	1 2 3	
2. (*) PQ	Сім'ядолі: форма VS 1	вузькоеліптична широкоеліптична округла	1 2 3	
3. QL	Сім'ядолі: опушення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
4. (+) QN	Рослина: кількість пагонів MG 2	мала середня велика	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS 2	коротке середнє довге	3 5 7	
6. (*) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 2	округла округло-гранчаста гостро-гранчаста	1 2 3	
7. QL	Стебло: опушення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
8. PQ	Стебло: характер опушення VS, 2	м'яке жорстке колюче	1 2 3	
9. (*) PQ	Листок: форма VS 2	округла ниркоподібна трикутна п'ятикутна	1 2 3 4	
10. (*) QL	Листкова пластинка: лопаті VS, 2	відсутні наявні	1 9	
11. (*) QN	Листкова пластинка: розсічення VS 2	слабке помірне сильне	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. (+) QN	<u>Лише сорти з</u> <u>наявними лопатями</u> <u>листяної пластинки:</u> Листкова пластинка: кількість лопатей MS, 2	мала середня велика	3 5 7	
13. QL	Листкова пластинка: опушення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
14. PQ	Листкова пластинка: характер опушення VS 2	м'яке жорстке колюче	1 2 3	
15. (*) QL	Листкова пластинка: зазубленість краю VS 2	відсутня наявна	1 9	
16. QL	Черешок: опушення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
17. QN	Квітка жіноча: інтенсивність забарвлення пелюстки VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
18. (*) PQ	Квітка жіноча: забарвлення приймочки VS, 2	світло-жовте жовте оранжеве	1 2 3	
19. (*) PQ	Квітка жіноча: форма приймочки VS, 2	трилопатева п'ятилопатева інша	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Плід: найбільший діаметр MS 3	малий середній великий	3 5 7	
21. (*) PQ	Плід: форма VS 3	жолудеподібна грушоподібна грибоподібна чалмоподібна	1 2 3 4	

1	2	3	4	5
22. (*) (+) QN	Плід: маса MS 3	дуже мала мала середня велика дуже велика	1 3 5 7 9	
23. (*) PQ	Плід: переважаюче забарвлення чалми VS 4	рожеве червоне темно-червоне сіро-зелене сіре	1 2 3 4 5	
24. (*) PQ	Плід: основне забарвлення плодоніжки VS 4	біле сірувате зеленувате	1 2 3	
25. (*) QN	Рослина: кількість плодів MS 4	мала середня велика	3 5 7	
26. QN	Насінина: інтенсивність жовто-оранжевого забарвлення VS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
27. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації MS	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гарбуза чалмовидного

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Сходи
2	Цвітіння
3	Сформовані плоди
4	Стиглі плоди

Загальний вигляд плодів

До 4. Рослина: кількість пагонів, шт.

Мала – 1–2, середня – 3–4, велика – понад 4.

До 5. Стебло: за довжиною, м.

Коротке – до 2, середнє – 2–3, довге – понад 3.

До 12. Лише сорти з наявними лопатями листкової пластинки: Листкова пластинка: кількість лопатей, шт.

Мала – до 3, середня кількість – 4–5, велика – понад 5.

До 20. Плід: найбільший діаметр, см.

Малий – до 15, середній – 15–25, великий – понад 25.

До 22. Плід: маса, кг.

Дуже мала – до 0,5; мала – 0,5–1,0; середня – 1,0–2,0; велика – 2,0–3,0; дуже велика – понад 3,0.

До 27. Рослина: тривалість періоду вегетації, діб.

Мала – до 85, середня – 85–95, велика – понад 95.

9. Література

1. Петров Ю. В. Тыква чалмовидная «Красная Шапочка» / Ю. В. Петров // Цветоводство: удовольствие и польза – <http://www.gardenia.ru>